

Щоголєва І. В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Соколовський В. А.

ст. викладач

Льотна академія Національного авіаційного університету

м. Кропивницький, Україна

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЯК НАПРЯМ РОЗГАЛУЖЕННЯ СІЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На теперішній час туризм є глобальним явищем, свого роду феноменом, який став і галуззю економіки, і невід'ємною частиною життя громадян різних країн. Туризм, як явище, є результатом суспільного розвитку людства і знаходить прояв у різноманітних формах і видах. Результати туристичної діяльності мають як позитивні так і негативні наслідки для певних територій та населення, яке на них проживає.

Наприкінці ХХ ст. усе частіше можна було спостерігати негативні наслідки масового туризму. Розповсюдження і пропагування альтернативного туризму відбувалося передусім завдяки І. Кріпендорфу. За його визначенням, альтернативний туризм – це суспільний рух з метою популяризації тих видів туризму, які надають користі всім його учасникам, тобто туристам, місцевому населенню, туристичним підприємствам, за мінімальних екологічних, суспільних і економічних витрат [2]. Автор, також, наголошує на необхідності збереження рівноваги у задоволенні потреб відвідувачів і відвідуваних; повазі щодо матеріальної та духовної культури місцевого населення; взаємній економічній вигоді, тобто низьких витратах відпочинку з одного боку та додатковому доході – з іншого боку.

Сільський зелений туризм і є одним із видів альтернативного туризму, тому що задовольняє всім вищезазначеним критеріям. Розвиток підприємницької діяльності в сфері сільського зеленого туризму є засобом розгалуження сільської економіки, який дасть змогу перейти від моно до поліфункціональної економіки, яка буде запорукою розвитку сільських територій, зростання зайнятості сільського населення й покращення якості його життя. Отже, сільський зелений туризм може стати дієвим способом вирішення соціально-економічних проблем села.

У більшості країн світу сільський зелений туризм розглядається як істотна складова комплексного соціально-економічного розвитку регіонів і країни в цілому. Масовий розвиток сільського зеленого туризму в світі почався з другої половини 20 століття, коли у Великобританії та США виникла концепція «Bed & Breakfast» – тимчасове проживання близько 7 діб в порожніх кімнатах будинків незалежно від їх розташування [5].

Сільський зелений туризм (green rural tourism) особливо популярний в США і країнах Західної Європи. Туристи отримують можливість провести деякий час в умовах сільського способу життя. Крім цього, вони мають змогу тривалий час проводити на природі, знайомитися з надбаннями місцевої культури, ужиткового мистецтва, з національною музикою і танцями, звичаями, які підтримують місцеві жителі, брати участь у святах, а також долучатися до тих видів праці, які є притаманними для сільської місцевості.

Зародження сільського туризму в Україні почалося з кінця ХІХ століття і було пов'язане з промисловою революцією і процесами масової урбанізації. Перебування

в сільській місцевості зводилося до відпочинку городян у приватних садибах і маєтках селян. Така діяльність ще не розглядалась як туризм і не була організованою. Становлення приватних форм сільського туризму відбулося в 60-90 роках ХХ століття, проте в більшості випадків така діяльність зосереджувалася в орендованих приміщеннях на території курортів, а не в сільській місцевості, характеризувалася стихійним характером і була нелегальною та неврегульованою законодавчо [1].

Сільський зелений туризм, як об'єкт наукових досліджень, перебуває в полі зору багатьох дослідників, хоча до теперішнього часу він не має законодавчого закріплення. Під «сільським зеленим туризмом» у контексті статті 1 Закону України «Про особисте селянське господарство» [4] слід розуміти специфічну форму послуг, що спрямовані на забезпечення відпочинку в сільській місцевості з використанням майна та трудових ресурсів членів особистого селянського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості, а також культурної, історичної і етнографічної спадщини регіону. Це один із видів самозайнятості населення, який підвищує роль краєзнавства, поєднує елементи активної діяльності і відпочинку, відтворює життєве середовище, наближене до природи.

Сільський зелений туризм, аграрний туризм і екотуризм відрізняються основними цілями використання вільного часу. Сільський зелений туризм передбачає стаціонарний відпочинок з можливістю радіальних виїздів, походів та залученням до традиційних видів сільського господарства. Екотуризм – це безперервний рух, ознайомлення з природою, традиціями, культурою певного середовища, а аграрний туризм являє собою відпочинок із залученням рекреанта до сільськогосподарської діяльності [6].

Від інших видів туризму цей вид туризму відрізняється тим, що природні об'єкти мають пріоритетність перед культурно-історичними; наявні ресурси, що пропонуються туристам, мають екологічну спрямованість; послуги сільського зеленого туризму мають невисоку ресурсоемність та суттєву специфічність.

За часи набуття Україною самостійності та до теперішнього часу в соціально-економічному розрізі не відбулося суттєвих позитивних змін, більш того в останні роки рівень зайнятості сільського населення в Україні становив близько 62,2%, рівень безробіття серед сільського населення – 2,4%, в той самий час у міських поселеннях – 1,1%. Понад третини сільських жителів є трудовими мігрантами. За останні 10 років чисельність сільського населення скоротилася приблизно на 16% [3].

Крім того, існує низка факторів, яка не сприяє розвитку сільського зеленого туризму, а в окремих випадках істотно гальмує цей розвиток. Мова йде про економічні, політико-правові, інфраструктурні, інноваційні фактори та фактори безпеки.

В більшості країн світу сільський зелений туризм розглядається як невід'ємна складова програми соціально-економічного розвитку села. Уряд України також усвідомлює важливість розвитку сільського зеленого туризму як одного із напрямів відродження села. Для того, щоб розвиток сільського зеленого туризму був ефективним, необхідно удосконалити нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності у цій сфері, створити сприятливе економічне середовище та умови для залучення інвестицій, визначити організаційно-економічні важелі на державному та регіональному рівні, а також на рівні територіальних громад. Розвиток зеленого туризму в сільській місцевості буде позитивно впливати на

розвиток регіонів України, а підтримка підприємництва у сфері сільського зеленого туризму стане ефективним засобом диверсифікації сільського господарства.

Література:

1. Дубодєлова А. В., Малкуш Х. Ю. Особливості та тенденції розвитку сільського туризму в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.2. С.118–123.
2. Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності: навч. посіб. Київ. ЦУЛ, 2015. 152 с.
3. Понад третина сільських жителів України – трудові мігранти. URL: <https://agropolit.com/news/12783-ponad-tretina-silskih-jiteliv-ukrayini--trudovi-migranti--ekspert> (дата звернення 02.04.2021).
4. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. N 742-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15> (дата звернення: 20.04.2021).
5. Чеглей В. М. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму. *Науковий вісник УжНУ. Серія Економіка*. Спецвипуск 33. Частина 3. 2011. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/5801> (дата звернення: 20.04.2021).
6. Черниш І. В. Конспект лекцій з дисципліни «Сільський та зелений туризм» для студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм». Полтава. ПНТУ, 2015. 101 с.